הגאון החסיד מוילנא זצוק"ל

נחלת ה' גליון 55 –
מנחם-אב תשע"ח

מעניני הפרשה
כל דור שאינו נבנה בימיו - כאילו החריבו בימיו
דבר העורך
יחוד ה' בבנין ארץ ישראל על ידי רשעים

נחלת ה'

נבואות ה' לאחרית הימים
לשום לאבלי ציון - פאר תחת אפר
כי רצו עבדיך את אבניה
ליקוט מדברי רבותינו - על שיבת ישראל לארצם

גליון תורני בעניני ארץ הקודש נחלת ה' – גליון 55 מנחם-אב תשע"ח

נחלת ה' דא ארץ החיים, והכי קרא לה דוד מלכא לארץ ישראל דאיהי ארץ החיים – נחלת ה' (זהר"ק וילא קטו, א).

מענינא דיומא

כָּל דּוֹר שֶׁאֵינוֹ נִבְנֶה בְּיָמָיו - כְּאִילוּ הֶחֱרִיבוֹ

חז"ל אומרים (ירושלמי יומא פרק א הלכה א): "כָּל דּוֹר שֶׁאֵינוֹ נִבְנֶה בְּיָמָיו - מַעֲלִין עָלָיו **כְּאִילוּ הוּא הֶחֱרִיבוֹ**".

כלומר, גם חוסר העשיה בשב ואל תעשה, נחשבת כאילו החריבו את ביהמ"ק בקום ועשה.

את אותו ענין מצאנו לגבי אחשורוש כמו שאמרו (אסתר רבה, פרשה ז' פתיחלה):

"וְרַבִּי תַּחֲלִיפָא בַּר בַּר חָנָה אָמַר [אחשורוש] - שֶׁהָיָה אָחִיו שֶׁל רֹאשׁ - אָחִיו שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר. וְכִי אָחִיו הָיָה? וַהֲלֹא זֶה כַּשְּׁדִּי וְזֶה מָדִּי?

אֶלָּא **זֶה בִּטֵּל מְלֶאכֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְזֶה הֶחֱרִיבוֹ. לְפִיכָךְ הִשְׁוָה אוֹתָם הַכָּתוּב כְּאֶחָד.**

הֲדָא הוּא דִכְתִיב (משלי יח, ט): 'גַּם מְתַרְפֶּה בִּמְלַאכְתּוֹ אָח הוּא לְבַעַל מַשְׁחִית' **'גַּם מְתַרְפֶּה בִּמְלַאכְתּוֹ' - זֶה אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ, שֶׁבִּטֵּל מְלֶאכֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. 'אָח הוּא לְבַעַל מַשְׁחִית' - זֶה** נְבוּכַדְנֶצַּר, **שֶׁהִשְׁחִית בֵּית הַמִּקְדָּשׁ".**

◈

כָּל עוֹד שֶׁמְּשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף נֶעֱזַב מִן הַשְּׁבָטִים - זֶהוּ עִנְיַן מְכִירַת יוֹסֵף.

כיוצא בזה מצינו לענין משיח בן יוסף, שלא רק אם מוכרים אותו בפועל – זה נקרא "מכירת יוסף", אלא **גם אם לא מחזקים את רוחו, ולא משתתפים עמו בעבודתו - זה נקרא שמוכרים אותו ב"מכירת יוסף".** וכמש"כ הרמח"ל ("אוצרות רמח"ל" עמוד רסט):

"בֹּא וּרְאֵה, בְּיוֹסֵף נֶאֱמַר (בראשית לז, ט) "וְהִנֵּה הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאַחַד עָשָׂר כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לִי". **כִּי כָּל עוֹד שֶׁמְּשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף נֶעֱזַב מִן הַשְּׁבָטִים - זֶהוּ עִנְיַן מְכִירַת יוֹסֵף.**

אֲבָל בְּסוֹף הַכֹּל צָרִיךְ שֶׁיִּשְׁתַּעְבְּדוּ כּוּלָּם תַּחְתָּיו, כַּכָּתוּב (ישעיהו ט, ה) "וַתְּהִי הַמִּשְׂרָה עַל שִׁכְמוֹ", וְזֶהוּ שְׁכֶם שֶׁל יוֹסֵף - "וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶם אַחַד עַל אַחֶיךָ" (בראשית מח, כב), וְאָז י"א כּוֹכָבִים מִתְחַבְּרִים עִמּוֹ נַעֲשִׂים י"ב, וְהַכֹּל בִּשְׁלֵימוּת".

הרמח"ל מציג את המצב של "**מְשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף נֶעֱזַב מִן הַשְּׁבָטִים**" – בתור המצב ההפכי של "**צָרִיךְ שֶׁיִּשְׁתַּעְבְּדוּ כּוּלָּם תַּחְתָּיו**".

כלומר, מה שאינם משתעבדים תחתיו, לצורך כיבוש ארץ ישראל ובנין בית המקדש וגאולת ושלימות ישראל, מה שאינם מוכנים להשתתף בנשיאת עול הפעולות הנדרשות בשביל ה"נִבְנֶה בְּיָמָיו", מה שהם בבחינת "**וְלֹא נֶחְלוּ עַל שֵׁבֶר יוֹסֵף**" (עמוס ו, ו) – זה כבר בבחינת "**מכירת יוסף**". ובבחינת "כְּאִילוּ הוּא הֶחֱרִיבוֹ".

וצריך להבין כיצד משווים את מי שאינו עושה מעשה למי שמחריב בידיים, והלא בוודאי יותר חמור להחריב בידיים מאשר לא לבנות בשב ואל תעשה.

◈

"בְּנֵי מָוֶת אַתֶּם - אֲשֶׁר לֹא שְׁמַרְתֶּם עַל מְשִׁיחַ ה'".

ונראה ביאור הדברים, על פי מה שמסופר בנביא שבזמן שרדף שאול אחרי דוד במדבר זיף, ראה דוד את שאול שוכב ואתו אבנר בן נר ושאר אנשי צבאו, ואז לקח דוד את החנית ואת צפחת המים ממראשותיו של שאול, ולאחר מכן כאשר התרחק מהם קרא דוד אל אבנר ואל שומריו של שאול ואמר להם (שמואל א – כו ז) : "**חַי ה' כִּי בְּנֵי מָוֶת אַתֶּם אֲשֶׁר לֹא שְׁמַרְתֶּם עַל אֲדֹנֵיכֶם עַל מְשִׁיחַ ה'**".

וביאר רמ"ד וואלי (שמואל עמוד קפט):

"שזה היה סימן רע להם **שנדבקה בהם הס"א, מאחר שלא חששו לשמור את משיח ה', דוגמת הס"א ממש שאינה חוששת לשמור דבר קדוש**, ואדרבא חושבת תמיד להזיקו. וכבר ידוע שהס"א איהי סטרא דמותא, לפיכך אמר: חי ה' כי בני מות אתם אשר לא שמרתם על אדוניכם על משיח ה'".

ביאור דבריו: הנה יש כלל, **שהדומה מתדבק לדומה**, וכמש"כ רמ"ד וואלי (ויקרא, עמוד ריז): "..כי **אין אהבה ואין דבקות אלא בדומים**, וז"ש והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה'".

ולכן בשביל שיווצר **דבקות** בין הקב"ה להאדם, צריך להיות **דומה** לו, וכמש"כ הרמח"ל (דרך ה' – א, ב, ג):

"... [ש]תקנה לעצמה את השלימיות ותעדיר ממנה את החסרונות, **ואז יקרא שנתדמית במה שהיה אפשר לה לבוראה**, ותהיה ראויה לידבק בו וליהנות בטובו".

וממילא, אומר רמ"ד וואלי – שגם לאידך גיסא, **מי שהוא דומה לסט"א**, שאינה חוששת לשמור על דבר קדוש - הרי הסט"א דבקה בו, כי הדומה מתדבק לדומה, וממילא חל עליו מידתה של הסט"א, שהיא "מידת המוות", ולכן אמר להם "חַי ה' כִּי **בְּנֵי מָוֶת** אַתֶּם אֲשֶׁר **לֹא שְׁמַרְתֶּם עַל אֲדֹנֵיכֶם עַל מְשִׁיחַ ה'**".

דבר העורך

ארץ ישראל נקראת על שם יעקב אבינו, כמו שכותב הגר"א ('אדרת אליהו' בלק, מהדורת תנינא, ד"ה למאורי): '..**כיבוש ארץ ישראל על ידי יעקב**, ולכן נקראת ארץ 'ישראל' - על שם ישראל סבא'.

עוד בטרם נולד יעקב אבינו הועיד לו הקב"ה את התפקיד של - 'ורב יעבוד צעיר', ומבאר רמ"ד וואלי (בראשית ח"ב, עמוד שסג) "**שהקליפה צריכה לשמש אל הקדושה**".

וצריך להבין מה היא החשיבות הגדולה בזה עד שעוד קודם לידתו של יעקב אבינו דאג הקב"ה לבשר לרבקה שכך יהיה - ורב יעבוד צעיר? הלא העיקר הוא שתתרבה הקדושה ותתבטל הטומאה, ומדוע צריך שיהיה דווקא בצורה הזו שהקליפה תשמש את הקדושה?

אמנם הענין נתבאר במאמר 'נבואות ה'', שזהו משום גילוי היחוד. דווקא על ידי שהרע עצמו משמש את הטוב אנו רואים כיצד הקב"ה שולט על הרע עד שלא רק שהוא מנצח אותו אלא אף הוא גורם לו להשתעבד אליו.

וכפי שנתבאר שם, ענין זה, של גילוי היחוד על ידי שהרע משתעבד לטוב, שייך למדת ה'הוד', שמתגלה במיוחד בבית המקדש, וכמו שאמרו (ברכות נח, א): "**וְהַהוֹד** - זו בית המקדש".

והכח הזה של ביהמ"ק - מתפשט בכל **ארץ ישראל**, שקדושתה היא מכח בית המקדש, וכמו שכותב רמ"ד וואלי (יחזקאל עמוד שכא): ".. **בית המקדש שהיה גורם** קדושה להם **וקדושה לארצם**". ועוד כתב (דניאל, משנה למלך, עמוד תמו): "**בית המקדש הוא הפרי והמוח הפנימי של ארץ ישראל**".

וממילא מידת ההוד, שמהפך את הרע לטוב - נמצאת במיוחד בארץ ישראל, שמידתה היא מידתו של יעקב אבינו - 'ורב יעבוד צעיר', 'שהקליפה צריכה לשמש אל הקדושה'.

ולכן ארץ ישראל נקראת לדורות עולם "**ארץ כנען**" - דהיינו, ארץ שכוחות וקנייני הכנענים הטמאים נמצאים בתוכה **ומשועבדים לקדושתה** (רמ"ד וואלי יהושע, עמוד קמב).

*

אחת התופעות שראינו בדורות האחרונים בארץ ישראל היא, שמסתרי ההנהגה העליונה, לא רק צדיקי ישראל - אלא גם תינוקות שנשבו, **וגם פושעי ישראל - מכל המינים והסוגים בנו את ארץ ישראל במסירות נפש** [וכמובן אסור לשכוח שתלמידי הגר"א והחתם סופר והבעש"ט והבן איש חי (לשון גלוין 6) ועוד - הקדימו את החילוניים במאה שנה, וכמו שאמר הגרי"ח זוננפלד זיע"א ("האיש על החומה" ח"ג עמ' 340): "**היהודים החרדים הם שיסדו את הישוב הקיים של ארץ ישראל**, הם הם שמסרו את נפשם עליו, והם הם המוכנים למסור נפשם בעד עתידו וקיומו על יסודות בריאים ומוצקים"].

והנה בוודאי על דבר כזה נאמר 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך' וכפי שכתב הנצי"ב בזמנו. לאחר שהוא כותב 'שאנו רואים כמה סיבות היוצאות מהמסבב יתברך כי כך ברצונו יתברך שתתיישב הארץ לאט לאט ע"י נדחי ישראל', הוא מתייחס לכך שהדברים נעשים גם על ידי אנשים הרחוקים מתורה, ועל כך הוא כותב:

"ואין לנו לחשוב מחשבות כי ראוי היה הדבר הגדול הזה באופנים אחרים כאשר מצויר בדעות בני האדם... **כי באמת אין לחוות דעה את ה', וכאשר אמר ע"י ישעיה הנביא 'כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי'** וכן לעת כזאת אחרי אשר אנו רואים מתוך עלילותיו שהעיר את לב הנדיב לעשות לטובת הישוב, והטה את לב השולטן ושריו, אותותיו אלה הן הן דבריו, כמו שכתוב 'שמו בם דברי אותותיו', **ואין לנו להתחכם לאמר כי נצרך להיות באופן אחר".**

[ואם נקשה, הרי חז"ל אומרים "מגלגלין זכות ע"י זכאי וחוב ע"י חייב", ואיך דברים גדולים כאלו באים דרך חייבים?

התשובה היא, שאדרבה, המקור לדברי חז"ל "מגלגלין זכות ע"י זכאי..", נאמר על רשעים שבנו את ארץ ישראל והביאו גאולה לעם ישראל, **ורק בגלל זכות אחת שהיתה בהם - נתקיים בהם "מגלגלין זכות ע"י זכאי..".**

וכפי שכתוב בצורה מפורשת בתנא דבי אליהו זוטא (פרשה ז):

"אמרו עליו על ירבעם בן יואש, אדם נוהג כבוד בנביאים היה, מה שלא מסר הקדוש ברוך הוא ביד יהושע בן נון וביד דוד מלך ישראל מסרו בידו, שנאמר הוא השיב את גבול ישראל מלבוא חמת כדבר ה' אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא וגו' (מלכים ב' – י"ל, כ"ה). כיוצא בדבר אתה אומר, כי ראה ה' את עני ישראל מורה מאד וגו' ולא דבר ה' למחות את שם ישראל מתחת השמים ויושיעם ביד ירבעם בן יואש (מלכים ב' י"ל – כ"ו – כ"ז).

ומה טיבו של ירבעם, והלא ירבעם עובד עבודה זרה היה, אלא שלא קיבל לשון הרע על עמוס הנביא, שנאמר וישלח אמציה כהן בית אל וגו' כי כה אמר עמוס בחרב ימות ירבעם וגו' (עמוס ז' י' וי"ל), מיד גער בו והוציאו בנזיפה, אמר לו, חס ושלום, לא נתנבא אותו

לתרומות והנצחות: 08-9298425 הערות והארות בפקס: 1538-9298425 או במייל nh613nh613@gmail.com ניתן לקבל את העלון במייל הנ"ל או בפקס.
ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס או בנדרים פון טל' 037630585 קוד 835. ניתן לקנות חוברת גליונות 1 – 41.

"נתרם ע"י ידידינו הדגול שיחי', לעילוי נשמת ראש הישיבה הגאון הגדול רבי **בן ציון** ב"ר **אליהו** אבא שאול זצללה"ה, נלב"ע י"ט תמוז תשנ"ח".

הנביא כאותה נבואה, ואם נתנבא, לא נבואתו היא, אלא מן השמים היא.
באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא, **דור עובד עבודה זרה, ראש דור עובד עבודה זרה, [ובכל זאת -] הארץ אשר אמרתי, 'לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה'** (שמות לג, ז)**, אתנה בידו של זה,** ולבסוף הוא אומר, הוא השיב את גבול ישראל מלבוא חמת וגו', **מיכן אמרו, מגלגלין זכות על ידי זכיי וחובה על ידי חייב"**].

*

ומכל מקום נאמרו על ידי גדולי ישראל כמה מהלכים לבאר את הענין. אחד ההסברים (הובא בגליון 42 'מבכרי רבותינו') מה שאמר הג"ר שרגא פייבל מנדלוביץ זצוק"ל, "לשאלה נוספת, מדוע נתנו לנו משמים את המתנה הזאת מידי הגויים, ובתיווכם של עוברי עבירה? השיב רש"פ: **"אלו כבשי דרחמנא, זוהי בחינת "דודי שלח ידו מן החור"**... יתכן שהקב"ה מושיט להם עכשיו חוט הצלה להיאחז בו, לבלתי ידח ממנו נדח..! הלא זו מדרכי ה' הנסתרות, לשתף יהודים כאלה בתהליכים היסטוריים גורליים, ולעשותם שלוחי ההשגחה העליונה לתשועת ישראל, כדי שיחזרו לבסוף אל שרשם בקודש" ("שלוחא דלחמנא" עמוד 501).
מהלך זהה הבאנו (גליון 31 ב"מבכרי רבותינו", הערה 5) בשם הגרי"ח זוננפלד זיע"א שאמר: "ואני מאמין שכל חלוץ המשתתף בבנין הארץ, **תעמוד לו זכות ארץ ישראל שיחזור בתשובה,** הלא גם אלה שעלו מבבל בימי עזרא ונחמיה לא היו צדיקים גמורים, כמסופר בספרי הקודש שחיללו את השבתות והמועדים, ובכל זאת נבנה בית המקדש על ידם וחזרו בתשובה..." ("הליש על החומה" ח"ב עמ' 148).
ועוד שם ("הליש על החומה" ח"ב עמ' 138): "וכשהיו קובלים לפניו על אלה מבוני הארץ שבעטו בתורת משה ובמצוותיה, ונדבקו רק במצות ישוב הארץ, ואפילו מוסרים נפשם עליה - היה מנחמם ואומר: "אני מקווה **שתעמוד להם זכות ישוב הארץ שהם מקיימים במסירות נפשם, שיחזרו בתשובה,** ועוד ישובו אל חיק התורה והאמונה".
מהלך נוסף נתבאר בשם הגה"ק מקלויזנבורג זצוק"ל "והמקטרג משתיקין אותו בזה שאומרים לו שאותן באי הארץ לא ירגישו בקדושת אר"י, שתהי' ההתנהגות שלהם במצוות ועבירות כמו בחו"ל, ובזה נסתם פיו.." (מנחת יהודה וילוזלים, עמוד קמ"ג – קמ"ד. הובא בגליון 20. ולהה עוד בגליון הקודם מבכרי הרב מפוניבז' מהספר הרב מפוניבז' עמ' קנ) ועוד.

*

לפי הדברים שנתבארו בגליון זה - אנו רואים מהלך נוסף ומרכזי לכך שהקב"ה רצה במעשים אלו של אותם רשעים, והוא, מצד מהלך ההנהגה של "גילוי היחוד", וכפי שהבאנו מהרמח"ל (תפילה לכז):
"..פקרו האפיקורסים שהם אומרים שתי רשויות ח"ו, אבל תקון הכל **'הבה לנו עזרת מצר'** (תהליס ס, יג), **שמתוך אותה הס"א עצמה תקון ינתן לנו, אז יוודע שאין אלוה אלא אחד".**
וממילא כאשר הס"א גורמת לאנשים חוטאים ליישב את ארץ ישראל, ודווקא מתוך כוונות רעות, בכך מתגלה יחוד ה' כאשר בסופו של דבר, דווקא מתוך מעשים אלו תגיע בסופו של דבר הגאולה אשר תכלה את כוחה של הס"א, בבחינת 'יכין רשע וילבש צדיק'.

*

וכיוצא בזה אמר מרן הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל: "בתחילת קום המדינה אמר פעם ב. גוריון, כשהיתה הפגנה גדולה במחנה עולים נגד הכפייה להעביר על הדת ונהרג שם אדם אחד במחנה עין שמר, והיה בכנסת רעש גדול עד שהקימו ועדת חקירה לחקור האם מנהלי מחנות העולים עשו פשע, וכן היה מתפקידי הועדה לחקור מה הסיבה שירד סכום הכסף מהמגבית שתורמים יהודי חוץ לארץ בשביל עליית הנוער. כיון שבאותם ימים פרסמו שיש כפיה להעביר על הדת, אז ממילא לא תרמו כסף לסוכנות ולעליית הנוער.
ב"ג אמר אז - אנחנו צריכים להתנהג בחכמה שלא יהיו מצבים כאלה [שמרגיזים את העולים והם מפגינים ואנחנו מפסידים כספים], אבל בכל אופן, הוא אמר, זה לא יקח הרבה זמן, עכשיו אנחנו נסדר את הכל שזה לא יקרה. אבל דבר אחד בטוח, כולם יעברו את משרד החינוך שלנו ואת הצבא שלנו עד **שבעוד עשרים שנה יהיה לנו מהם שקט,** כבר לא יהיו בעיות כאלה. עם חדש יקום כאן, ודאי שנשאיר בירושלים או באיזה מקום אחר יהודים חרדים, **נשאיר שמורת טבע של מסורת.**
אבל במציאות, **בחסדי שמים, הכל התהפך!** 'במתי מעט ירדו אבותינו', 'בשבעים נפש'. **ב"ה זה קרה בחינוך העצמאי והתרבו תלמודי תורה, בכל ארץ ישראל זה קורה ובכל פעם שומעים עוד ועוד שאיפה.** זה כמו שאמר הנביא, לא רעב ללחם ולא צמא למים **כי אם לשמוע דבר השם"** ("גאלון יעקב" גליון נ"ח ויחי תשע"ו).

*

והנה בוודאי ישנו איסור התחברות לרשעים, ואסור ללמוד מדרכיהם, אך לאידך גיסא גם אסור 'להרוג' את הדברים הטובים שגלגל הקדוש ברוך הוא שייצאו מתחת ידי רשעים, אלא צריך להבין שכך היא הנהגת השי"ת, ו"בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מאי דמיפקדת עביד", ונוכל ללמוד זאת בקל וחומר ממה שאמרו בזוהר (וילא קה, ב):
"אמר רבי מצוה לו לאדם להתפלל על הרשעים כדי שיחזרו למוטב ולא יכנסו לגיהנם. דכתיב, (תהליס לה) ואני בחלותם לבושי שק וגו'.
ואמר רבי אסור לו לאדם להתפלל על הרשעים שיסתלקו מן העולם, **שאלמלא סלקו הקדוש ברוך הוא לתרח מן העולם כשהיה עובד עבודה זרה - לא בא אברהם אבינו לעולם, ושבטי ישראל לא היו, והמלך דוד ומלך המשיח, והתורה לא נתנה, וכל אותם הצדיקים והחסידים והנביאים לא היו בעולם".**
וא"כ בואו חשבון: אם אסור להתפלל על הרשעים שימותו - משום עניני גאולה ומשיח שיוצאים מהם, קל וחומר, ו"בכלל מאתים מנה" - שאסור לבטל את עניני הגאולה עצמם שיוצאים מתחת ידם.
וכך דרש המשגיח הגה"צ ר' דב יפה זצוק"ל ('לעבכך בתמת בלתשית עמוד ס): **"שחשוב להבהיר"** - "שהמאבק של גדולי התורה בציונות ובהשקפות לאומיות הסותרות את דעת התורה - **אסור שיגרע כי הוא זה** מאהבתנו את הארץ הקדושה ומהכרת גודל מעלת הישיבה בה. **ואסור בשום אופן להשלים עם טשטוש מושגים בעניין זה".**

בברכת התורה, העורך

◈

"אֹרַח חַיִּים לְמַעְלָה לְמַשְׂכִּיל - לְמַעַן סוּר מִשְּׁאוֹל מָטָּה"

ואמנם הסדר של הנפילה הוא כך:
א. בתחילה האדם מתרפה ממלאכת שמים - **בשב ואל תעשה.**
ב. ואז הוא מתדמה להסט"א רק בחלק זה, שגם היא מתרפה מלשמור דבר קדוש – **בשב ואל תעשה.**
ג. ולאחר שהוא מתדמה לה – **היא נדבקת בו,** כי הדומה מתדבק בדומה.
ד. ולאחר שהיא נדבקת בו – היא ממשיכה ומחטיאה אותו **בקום ועשה,** גם במה שהיא מזיקה לדבר קדוש בקום ועשה.

◈

וזהו שכתב הגר"א (כפירושו למשלי טו, כד):
"**שצריך לילך תמיד מדרגה לדרגה, ואם לא יעלה למעלה ירד מטה מטה, ח"ו,** כי בלתי אפשר שיעמוד בדרגה אחת. וזהו "אֹרַח חַיִּים לְמַעְלָה לְמַשְׂכִּיל סוּר מִשְּׁאוֹל מָטָּה", כדי שלא יטה לרדת למטה שאולה, ומחמת האורח חיים יסור משאול".
וזהו כנ"ל – שאם הוא לא עולה בעבודת ה' בקום ועשה, הוא כבר מתדמה ומתדבק בסט"א בחלק שהיא חוטאת ב"שב ואל תעשה", ומכיון שהסט"א דבקה בו – היא ממשיכה להחטיא אותו ולהפיל אותו ב"קום ועשה" מטה מטה רח"ל.

◈

"אִישׁ לְדַרְכּוֹ פָּנִינוּ – וַה' הִפְגִּיעַ בּוֹ אֶת עֲוֹן כֻּלָּנוּ"

ומעתה נשוב למה שראינו לעיל לענין בנין ביהמ"ק, והסיוע למשיח בן יוסף – שגם מי "שֶׁבִּטֵּל מְלֶאכֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ **- אָח הוּא לְמִי שֶׁהִשְׁחִית בֵּית הַמִּקְדָּשׁ"** (מסתר רבה, פרשה מ' בתחילה)**.** ו"כָּל דּוֹר שֶׁאֵינוֹ נִבְנֶה בְּיָמָיו - מַעֲלִין עָלָיו **כְּאִילּוּ הוּא הֶחֱרִיבוֹ"** (ירושלמי יומא א, ח):. ו"כָּל עוֹד שֶׁמָּשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף נֶעֱזַב מִן הַשְּׁבָטִים **- זֶהוּ עִנְיַן מְכִירַת יוֹסֵף"** ("תולדות רמח"ל" עמוד רס"ט).
ולהנ"ל יש לבארו, שמכיון שהאדם לא עושה את מלאכת בית המקדש והגאולה, וחוטא **ב"שב ואל תעשה",** והוא מתדמה בזה לסט"א, ובפרט לסוג הסט"א שנלחמת בביהמ"ק ובמשיח - ממילא הוא נותן לאותה סט"א מקום לשרות בו, וכמש"כ (ישעיהו לז, יז) "שָׁם הִרְגִּיעָה לִילִית וּמָצְאָה לָהּ מָנוֹחַ".
ולאחר שהסט"א הזו כבר נכנסה ושורה בעולם על ידו, היא כבר לא שוקטת על שמריה, אלא היא הולכת ומחפשת היכן היא יכולה לעשות 'עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ', להרחיב עוד ועוד את בית המקדש ואת המשיח.
ומכיון שיש כלל "וַה' הִפְגִּיעַ בּוֹ אֶת עֲוֹן כֻּלָּנוּ" (ישעיהו נג, ה) - לכן אותה הסט"א מיד הולכת אל המשיח, ומחריבה אותו – "וְהוּא מְחֹלָל מִפְּשָׁעֵנוּ מְדֻכָּא מֵעֲוֹנֹתֵינוּ מוּסַר שְׁלוֹמֵנוּ עָלָיו וּבַחֲבֻרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ" (ישעיהו נג, ה).
וממילא, כתוצאה מכך שלא מסייעים למשיח למלא תפקידו – הוא לא נשאר רק "במצב אמצעי - לא לכאן ולא לכאן", אלא הוא מיד נופל ונמכר לקליפת מדינים סוחרים ישמעאלים ומצרים ששולטת בו, וזה מתייחס לאלו שלא סייעו לו למלא תפקידו, שעי"ז נגרם לו הנפילה. ולכן זה נקרא שהם עוברים על חטא "מכירת יוסף". **- כִּי כָּל עוֹד שֶׁמָּשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף נֶעֱזַב מִן הַשְּׁבָטִים - זֶהוּ עִנְיַן מְכִירַת יוֹסֵף.** וכנ"ל ברמח"ל.

◈

ומעתה מדוקדק לשון הכתוב (ישעיהו נג, ו) "כֻּלָּנוּ כַּצֹּאן תָּעִינוּ **אִישׁ לְדַרְכּוֹ פָּנִינוּ** וַה' הִפְגִּיעַ בּוֹ אֶת עֲוֹן כֻּלָּנוּ", וקשה, שהיה לו לומר, כולנו **חטאנו ועוינו,** והקב"ה הפגיע בו את אות**ו העון.**
ולהאמור כך כוונת הכתוב: "אִישׁ לְדַרְכּוֹ פָּנִינוּ" – אפילו מה שאיש לדרכו פנינו, **ולא סייענו למשיח ולגאולה בקום ועשה,** הוא כבר יצר מקום לסט"א לרדת לעולם, ואז נעשה **"עון"** ממשי, וה' לקח את אותו "העון – הסט"א", והפגיע אותו במשיח.

◈

וממילא החטא של "מכירת יוסף" מתחיל מיד בכך שאומרים לו "הֲמָלֹךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ" (בראשית לז, ח). ואח"כ "עבירה גוררת עבירה" - מגיעים עד למכירתו בפועל, ועד ל"עֲנוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ" (תהליס קה, יח).
ו"העון הגדול הזה [מכירת יוסף] - גרם לישראל כל הצרות וכל הגלויות כמו שאמרו רז"ל בספר הזוהר [זוהר חדש, פרשת וישב]" (רמ"ל וואלי בראשית, ח"ב, עמוד תקמ"ח).

◈

בְּסוֹף הַכֹּל צָרִיךְ שֶׁיִּשְׁתַּעְבְּדוּ כּוּלָּם תַּחְתָּיו

ואמנם ממשיך הרמח"ל: "**אֲבָל בְּסוֹף הַכֹּל צָרִיךְ שֶׁיִּשְׁתַּעְבְּדוּ כּוּלָּם תַּחְתָּיו**". – לא קיימת אפשרות אמיתית להתעלם ממשיח בן יוסף, כי אם מתעלמים – כבר נותנים לסט"א מקום לשרות בו, ואז היא הולכת ומוכרת את משיח בן יוסף למצרים, ואז הוא מושל על השבטים בעל כרחם.
והכל ה' עושה מאהבתו שאוהב את ישראל – כי ע"י שמשתעבדים תחת משיח בן יוסף, כולם מרויחים וטוב להם – **"וְהַכֹּל בִּשְׁלֵימוּת" – שלימות כל הטוב.**
ולכן צריך להשקיע בפעולות הפרטיות שהם ההכנה לגאולה השלימה, אשר עיקרם כתוב בפסוק (הושע ג, ה): "אַחַר יָשֻׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל **וּבִקְשׁוּ** [שלא תהיה אצלכם כאבידה שאינה מתבקשת, רק **כאבידה המתבקשת,** דהיינו שצריכים אנו לבקש תיקונים שיתוקנו כל הקלקולים, שעל ידי זה יבוא משיחנו" (רמח"ל "דרך עץ חיים") - **אֶת ה' אֱ-לֹהֵיהֶם** [**זה תיקון השכינה,** בעיקר ע"י לימוד הזוהר. (פסיקתא - רמח"ל "דרך עץ חיים")] **וְאֵת דָּוִד מַלְכָּם** [**מלכות בית דוד.** - ומסתבר שהדבקות בספרו תהלים ג"כ בכלל זה, וכמו מלכות ב"ד - גם התהלים הוא צינור לדביקות בשכינה (מסילת ישרים פכ"ו). והתהלים מלא בחיבת א"י וביהמ"ק גוף השכינה] וְפָחֲדוּ **אֶל ה' וְאֶל טוּבוֹ** [**זה ארץ ישראל ובית המקדש** (פסיקתא)] בְּאַחֲרִית הַיָּמִים", **ואז מראין סימן גאולה לישראל** (וכלבלי חז"ל, הובא בפירש"י שם) במהרה בימינו אמן.

נבואות ה' לאחרית הימים

לָשׁוּם לַאֲבֵלֵי צִיּוֹן - פְּאֵר תַּחַת אֵפֶר

הנביא אומר בשכר האבילות על ציון - "לָשׂוּם לַאֲבֵלֵי צִיּוֹן לָתֵת לָהֶם פְּאֵר תַּחַת אֵפֶר" (ישעיהו סא, ג). – מלשון הכתוב אנו רואים שיש כוונה מיוחדת בכך שהמכה והישועה מורכבים מאותם אותיות - "**פְּאֵר** תַּחַת **אֵפֶר**".

יסוד זה רואים בהרבה מקומות, וכגון בתפילות רמח"ל (של"ה): "וּמַה שֶּׁהָיָה **צָרָ"ה** יַהֲפֹךְ לְ**רָצָ"ה**, בָּהּ רְצֵה ה' אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם". ובאוצרות רמח"ל (ישעיהו עמוד קמז, וע"ע תיקו"ז יב, א): "וְקָרְאָתָ לַשַּׁבָּת **עֹנֶ"ג** – וְלֹא **גֵּ"ע**". ושם (ירמיהו עמוד קמט) "שֶׁהַמַּ"ת יַחֲזוֹר לְתָ"ם" [= שלם].

וצריך להבין מה הענין **בהקבלה המיוחדת בין המכה והישועה?**

ובאמת שבכל המהות של בית המקדש מצינו ענין זה, שהנה אמרו (ברכות נח, א): "וְ**הַהוֹד** - זו בית המקדש", "**הַהוֹד**" - מלשון **הוד והדר**. אמנם כאשר נחרב ביהמ"ק נאמר (איכה א, יג) 'נָתְנַנִי שֹׁמֵמָה כָּל הַיּוֹם **דָּוָה**' - אלף חמישאה אשתארת **בי מקדשא חרבה ויבשה**" (זוה"ק פנחס, רמג, א), כלומר שהמילה הו"ד שינתה את סדרה, ונעשתה דו"ה. ובשעת הגאולה ויבנה המקדש **יהיה דוה נהפך להוד**" [וכמש"כ הצל"ח ברכות נח, א].

◈◈◈

בקללה הכי קשה – טמון הגאולה הכי גדולה

ולא רק שהמכה והישועה מקבילים זה לזה, אלא **כמה שהמכה יותר גדולה – כך הישועה המקבילה לה, היא יותר גדולה**, וכמו שאמרו חז"ל (זו"ח פרשת כי תבא):

"רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי הָלַךְ לוֹ וּבָרַח לְמִדְבַּר לוּד, וְנִגְנַז בְּמְעָרָה אַחַת, הוּא וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ... [והוקשה להם מה הטעם הקללות שבפרשת כי תבא, אינן מסתיימות בפסוק של נחמה - כמו בקללות שבפרשת בחוקותי].

בֵּינְתַּיִם בָּא אֵלִיָּהוּ, זָכוּר לַטּוֹב, וְאָמַר: קוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן, אַשְׁרֵי חֶלְקֶךָ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדְךָ. **כָּל הַהַבְטָחוֹת וְהַנֶּחָמוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּתוּבוֹת בַּקְּלָלוֹת הַלָּלוּ** [ומילא לא צריך שהכתוב **יסיים** עם הבטחות, כי **כולו מלא** הבטחות ונחמות].

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּאֵיזֶה מָקוֹם הִתְגַּלְּתָה **גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל** בַּקְּלָלוֹת הַלָּלוּ? אָמַר, הַשְּׁגַח וּתְדַיֵּק, **מָקוֹם רַע מִכֻּלָּם, שָׁם זֶה נִמְצָא. הִשְׁגִּיחַ וְדִיֵּק, וּמְצָא שֶׁכָּתוּב** (שם כח) **וְהָיוּ חַיֶּיךָ תְּלֻאִים לְךָ מֻנֶּגֶד וּפָחַדְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיֶּיךָ".**

א"כ רואים, שהדבר הכי טוב – מקביל ורמוז בקללה הכי קשה[1].

◈

רעוא דרעוין – בזמן של דינים הכי קשים

וכן מצינו בענין "מנחה של שבת", וכמו שאמרו (זוה"ק יתרו קף פח, ב):

"בֹּא וּרְאֵה, **בְּכָל שִׁשֶּׁת יְמֵי הַשַּׁבָּת, כְּשֶׁמַּגִּיעָה שְׁעַת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, הַדִּין הַקָּשֶׁה שׁוֹלֵט וְכָל הַדִּינִים מִתְעוֹרְרִים** [ולכן צריך את תפילת מנחה כדי למתק את הדינים (זוהר כמ, קף לו, ב)], אֲבָל בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, כְּשֶׁמַּגִּיעַ זְמַן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, **"רַעֲוָא דְרַעֲוִין" [רְצוֹן הָרְצוֹנוֹת] נִמְצָא**, וְ"עַתִּיקָא קַדִּישָׁא" [הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ] מְגַלֶּה רָצוֹן שֶׁלּוֹ, וְכָל הַדִּינִים נִכְפָּפִים, וְנִמְצָא רָצוֹן וְשִׂמְחָה בַּכֹּל" (ועיין זוהר תרומה קנו, א; זוהר אמיזו לצ, א).

וקשה, שהיה ראוי להיות ש"רעוא דרעוין" יהיה דווקא בשחרית של שבת שאז מצטרפים שתי סיבות לרצון וחסד:

א. שבת - זה סיבה לחסד.

ב. בקר - זה סיבה לחסד. וכמש"כ (תהלים לב, ג) "לְהַגִּיד **בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ**" (עיין זוהר סו"פ לו; וכזוהר משפטים קיט, ב: בקר לאברהם לאיהו חס"ד).

ומבאר הרמח"ל (קיצור הכוונות עמוד ט): שהוא משום שענין השבת הוא לתקן כל קלקולי ימות החול, וכל שעה מכ"ד שעות השבת – באה לתקן שעה שכנגדה מכ"ד שעות של ימות החול, **ומכיון שזמן מנחה של חול – הוא זמן שכל הדינים שולטים בו,** והס"א לוקחת שליטה גדולה מזה – לכן בשבת, בהגיע שעת מנחה, אז נעשה התיקון ע"י **שהשי"ת הופך את ההנהגה מן הקצה אל הקצה, והוא זמן "רַעֲוָא דְרַעֲוִין"** – "דְּבֵיהּ רַעֲוָא וְלֵית זַעֲפִין".

---

[1] וכתב רמד"ו (דברים משנ"ת, עמוד ש"ז): "ויש לדקדק, איך אישתכח בקרא דא. ונלע"ד שהוא במלת תלאי"ם שהם אותיות אמ"ת ל"י, כי זאת נחמתם של ישראל שתורת אמת ניתנה להם ולא לשאר האומות, כי עכ"פ אמת מארץ תצמח, והוא שמבטיח את ישראל על גאולתם ועל פדות נפשם. **כי האמת אתם, וההקמה שלה [של האמת] תהיה ג"כ הקמתו של זרע אמת**" (עיין ע"ז יח, א).

*

יש בנותן טעם להביא מעשה בענין זה שכח הישועה טמון בפסוק זה של הקללות. [הובא בספר ארי עלה מבבל עמ' מח בשם הגאון רבי יעקב מוצפי זצוק"ל]. אשה שתינוקה היה בוכה שלא כדרך העולם, באחד הימים, כשהלכה לשוק, מצאה על הארץ דף של חומש, האשה שלא ידעה לקרא - לקחה את הדף והניחה למראשותיו, ובאותו ערב בפעם הראשונה בחייו, ישן הבן בנחת ללא הפרעה. ומצאו שזה היה דף מפרשת 'כי תבוא' ובו כתוב (דברים כח, כח) 'יַכְּךָ ה' בְּשִׁגָּעוֹן ... וּפָחַדְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם ... בַּבֹּקֶר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עֶרֶב וּבָעֶרֶב תֹּאמַר מִי יִתֵּן בֹּקֶר".

ואמנם אין אתנו נביא לפרש מה הסיבה שנסתיים חולי מסויים, כי היסורים יוצאים מעצמם ביום שמלכתחילה יועד ליציאתם (עיין עבודה זרה נה, א).

אך הנה כאן מפורש בזוהר על הפסוק הנ"ל בפר' כי תבא - שבו טמונה הגאולה.

◈◈◈

"וּמִמַּכּוֹתֶיךָ אֶרְפָּאֶךָ" - הטוב נוצר מתוך הרע

ועדיין צריך ביאור מה **הטעם להנהגה זו, שהטוב מקביל דוקא לרע, וכמה שיש יותר רע – כך הטוב המקביל לו הוא יותר טוב?**

התשובה: כשה' רוצה להביא את הטוב – הוא אינו מסתפק בכך שהוא יהיה "טוב מעיקרו", אלא שהוא יהיה "**טוב הנעשה מרע**", וכמש"כ הגר"א (כיאור היכלות פר' פקודי לנב, ב ד"ה ועאל):

"**וכל שכר העולם הבא להפך מריירא למתקא**.. שזה סוד יצה"ר שנתן באדם לבסמא אותו שהוא "טוב מאוד", שטוב מתחלתו הוא "טוב", אבל **הנעשה טוב מרע הוא "טוב מאוד".** וכמו שכתוב [בזוה"ק] פרשת תצוה (קפז, א), **ונהורא עמה שרא**, מאן נהורא? דא **נהורא דאתגלייא מגו חשוכא**". (וע"ע במלוי "נכוחות ה"" בגליונות 24, 29, 34. ובגליון 45 "מעניני הפרשה").

ולכן האופן שבו הקב"ה מיטיב, הוא "לָתֵת לָהֶם **פְּאֵר תַּחַת אֵפֶר**" – שכאשר הוא נותן את מכת ה"**אפר**" - הוא כבר טומן בזה את כל הטוב, כי אח"כ בשעת הישועה, לא יהיה צורך לפניו להביא דבר חדש שהוא טוב מתחילתו, אלא ה' יקח את ה"אפר", ויכניס את הא' בין הפ' לר', וממילא יהיה "פאר". וממילא כל הטוב - ה"**פאר**", נוצר מתוך הרע - ה"**אפר**".

◈

והמקור בדברי הנביאים וחז"ל שכך היא מידתו של הקב"ה, **שאת הברכות והישועות הוא יוצר מתוך הקללות** – הוא כמו שלמדו בפסיקתא (פרשה לד סימן יג) מהפסוק (ירמיה ל, יז) "כִּי אַעֲלֶה אֲרוּכָה לָּךְ **וּמִמַּכּוֹתַיִךְ אֶרְפָּאֵךְ** נְאֻם ה'" - מתוך המכות עצמם ארפא אותך [ועל דרך מה שאמר הפייטן "**וממכה עצמה מתקן רטיה**". (יעויין במרגש"ל כ"ק ס, ב)].

וכן אמרו (מדרש תנחומא, פרשת בשלח סימן כד, וכ"ה במכילתא שם): "אַתָּ מוֹצֵא, בָּשָׂר וָדָם מַכֶּה בָּאֶזְמֵל וּמְרַפֵּא בָּרְטִיָּה. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן, אֶלָּא **בַּמַּכָּה שֶׁמַּכָּה, בּוֹ מְרַפֵּא**".

והמדרש שם מביא כמה דוגמאות: **ממשה** שה' ציווה אותו להשליך עץ מר כדי להמתיק את המים המרים, **ומישעיהו** שציוה לרפאות השחין בדבלת תאנים המזיקה בדרך הטבע לבשר אדם, **ומאלישע** שריפא את המים במלח שבדרך הטבע מזיק למים.

ובזוהר ויחי (רמ, א): "**וּמֵעֵז יָצָא מָתוֹק** - זֶה יִצְחָק שֶׁבֵּרֵךְ אֶת יַעֲקֹב בְּטַל הַשָּׁמַיִם..".

יצחק - **זה הדין התקיף** (זוהר תולדות קלז, ב), ודרכו מתעורר "טל השמים" - הטל של תחית המתים שהוא **רחמים הכי גדולים – "רעוא דרעוין"** (זוהר נשא דף קכח; רמ"ל וואלי בלשון ח"כ עמוד מ; ישעיה עמוד רי"ט. – וזה מקביל למש"כ לעיל לענין מנחה של שבת. ודו"ק).

◈◈◈

כשהטוב יוצא מתוך הרע – מתגלה הנהגת היחוד

ומעתה עוד נשאר לנו להבין, מה הטעם להנהגה זו, **שהשי"ת רוצה ליצור את הטוב דווקא מתוך הרע?**

ונבא לבאר בס"ד: כתב הרמח"ל (דעת תבונות סימן ל"ז):

"הנה העובדי עבודה זרה היו משני מינים.. **המין השני אמרו - חס וחלילה - שתי רשויות הם, אחד פועל טוב ואחד פועל רע**.. ומשני מקורות אלה, אמרו, נולדות הפעולות בעולם הזה, מקצתם לטובה ומקצתם לרעה. והוא עניין [סנהדרין לט, א: "אמר ליה ההוא אמגושא לאמימר], מפלגא ולעילא [מהחצי ולמעלה] – דהורמיז [נולד מצד הקדושה], מפלגא ולתתא [מהחצי ולמטה] – דאהורמיז [נולד מצד הטומאה]".

והנה אמימר השיב לאותו מין "**אם כן, היכי שביק ליה אהורמיז להורמיז - לעבורי מיא בארעיה?**" [= אם כן, איך מניח צד הטומאה לצד הקדושה – להעביר מים דרכו].

וביאורו על פי מה שאמרו חז"ל (תנחומא, חקת, ג):

"מִי יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא לֹא אֶחָד (איוב יד, ד). כְּגוֹן אַבְרָהָם מִתֶּרַח... מִי עָשָׂה כֵן. מִי גָּזַר כֵּן. מִי צִוָּה כֵן. לֹא אֶחָד. לֹא **יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם**".

ולזה נתכוין אמימר, שאם יש ח"ו אלוה רע שיש בכוחו להתנגד להשי"ת הטוב, א"כ איך הוא מניח להשי"ת הטוב **להעביר מים טובים דרכו,** כלומר, **להוציא טהור מתוך הטמא, כגון אברהם מתרח** וכו', אלא בעל כרחך, **שיש רק אלוה "אֶחָד - יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם"**, שהוא ברא גם את הרע, ושולט עליו, ומשעבדו לגדל ולהוציא את הטוב.

וזהו שכתב הרמח"ל (תפילה רכ"ז):

"..פקרו האפיקורסים שהם אומרים שתי רשויות ח"ו, אבל תקון הכל **'הָבָה לָנוּ עֵזְרָת מִצָּר'** (תהלים ס, יג), **שמתוך אותה הס"א עצמה תקון ינתן לנו, אז יוודע שאין אלוה אלא אחד**".

שהשי"ת יוציא את העזרה והישועה **מתוך הצר עצמו - "ואז יוודע שאין אלוה אלא אחד"**. שברא גם את הטוב וגם את הרע, ושולט על שניהם להביא דרכם את הטוב השלם.

"וְהַהוֹד" - זו בית המקדש - הנהגת ה"יחוד"

נתבאר במאמרינו, שהנהגתו של השי"ת, שהוא יוצר את הישועה מתוך הצרה - כדי להוכיח שהוא שולט על גם על הרע, לשעבדו אל רצונו הטוב.

ונתבאר, שהנהגה הזו נקראת הנהגת ה"**הוד**", וכמו שאמרו (ברכות נח, א): "וְ**הַהוֹד** - זו בית המקדש", וכביאור הצל"ח שם. ונרחיב עוד:

◈

כתוב (דברי הימים א – כט,יא): 'לְךָ ה' - [א] הַגְּדֻלָּה [ב] וְהַגְּבוּרָה [ג] וְהַתִּפְאֶרֶת [ד] וְהַנֵּצַח [ה] **וְהַהוֹד** [ו] כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ [ז] לְךָ ה' הַמַּמְלָכָה'.

בפסוק זה נמנו שבע מידות של הנהגה – שהקב"ה מנהיג בהם את העולם. (עיין זוה"ק ח"ג שב, א). והמידה החמישית נקראת "**הוֹד**". (זוה"ק ח"כ לעו, ב).

מידת ההו"ד – היא מידה שהופכת את הרע לטוב, ואת הדין לרחמים, וכמבואר בזוהר (ויקהל ל, א), **שהדבש** - שהוא דוגמא לרע שמתהפך לטוב, שהדבורים העוקצות עושות דבש מתוק - **הוא מצד מידת ההו"ד**.

ועוד אמרו (זוהר בלאק כו, ב): "**הו"ד** רגל השמאלית – [שממנו באה **מכת הצליעה של רגל יעקב**] עליו נאמר (בלאק לב) וְהוּא **צוֹלֵעַ** עַל יְרֵכוֹ, ו[דווקא] ממנו מקבלים שפע - מחנה **רפאל** שהוא ממונה על **רפואת הגלות**".

◈

וכאמור, הנהגה זו היא כדי לגלות את יחוד ה', שגם הרע משועבד לו, וזה ג"כ רמוז במילה "הוד", כי "**הוד**" הוא מלשון "**חוד**" (הס' וסמ' מתחלפים), ו"חוד" מלשון י"חוד" (עיין רמ"ל וואלי ספר הישועה, אסתר, עמוד תכד). **כי כשהרע נהפך לטוב – מתגלה "יחוד ה'" - שה' הוא השליט היחיד,** שאפילו הרע שהוא אויבו, מוכרח להשתעבד לו [ע"ע ב"דבר העורך"].

מדברי רבותינו

ליקוט מדברי רבותינו – על שיבת ישראל לארצם [1]

תלמידי הגר"א זיע"א

בלבו של אדונינו **הגר"א** קיננה אהבה עזה לארץ הקודש. פעמים ספורות אף יצא לכיוון ארץ הקודש ונאלץ מסיבות שונות לחזור. באגרתו כותב: 'הכל מצפים לראותה, חמדת כל ישראל וחמדת השם ברוך הוא, כל העליונים והתחתונים תשוקתם אליה'.

כששאלוהו תלמידיו, מדוע לא עלה לארץ הקודש, אחר הפצרת דברים ענה: **אין לי רשות מן השמים**. בכמיהתו חיבר ספר 'צורת הארץ לגבולותיה סביב, ותבנית הבית'.

אף שהוא עצמו לא עלה לארץ ישראל, **אך תלמידיו הגדולים עלו ונשתקעו בארץ הקודש**. תלמידיו ייסדו מנהגי 'פרושים' בארץ הקדש, מנהגים הנהוגים עד היום הזה ברוב בתי כנסיות של קהילות אשכנז ובהיכלי הישיבות, שהם מנהגיו של אדונינו הגר"א.

עוד בחייו של הגר"א בשנת תקמ"א, רבי בנימן משקלוב תלמידו ומקורבו של הגאון אשר תופס ישיבה בעירו היה, עודד את חבריו לעלות לארץ הקודש.

בראש השנה תקמ"א דרש בשקלוב על הפסוק: "הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ", בדרשתו ביסס את דבריו על תורת רבו הגדול, **שתחילת הגאולה תבוא מצפון, ואח"כ תתפשט לארץ ישראל**. באותה עת, החל גם בתעמולה רחבה לעורר עליה המונית לארץ ישראל.

למעשה זרם העליה המשיך עד שנת ת"ר. חבורות שלמות עלו, בהם רבים מאבות משפחות 'הפרושים' בארץ הקודש (מוסף יתל נאמן, לאה תשע"ז, עמוד 20).

◈

"ובנדון החורבה בפרט אשר היינו מוכרחים להכניס גופינו ומאודינו לפדותה מיד זרים עריצים... ולבל ישימו ח"ו שקוץ משומם, במקום אשר התפללו אבותינו הקדושים האשכנזים .. ובטוחנו למזורזים שכמותם רודפי צדק אשר מעולם, כי יצאו לקראת דברינו בשמחה, כי ברוך ה' כך עלתה בימינו אתחלתא דגאולה". אגרת הגאון **רבי מנחם מנדל משקלוב זצוק"ל** – תלמיד הגר"א, בשנת תק"ף. (הובא בספר "השיבה לירושלים" עמוד 28 – ולילוס המכתב בעמוד 29).

◈

ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו, וראה ראינו כי בחר ה' עוד בציון, כי מי שמע כזאת או מי ראה כאלה, אמר לציון מאז גלות הארץ וטבע בארץ שעריה - לבנות בית זבול מקדש מעט ... כי לולא ה' חפץ בנו לא הראנו את כל אלה - להביאנו אל המנוחה ואל הנחלה, סימנא מלתא היא אתחלתא דגאולה.

ברוך המקום אשר בחר בנו להשיבנו אל נחלת אבותנו ואחוזתנו, ולזכותנו כהיום הזה לראות עוד בנחמת ציון מעט בגלותינו לנחמינו". אגרת **תלמידי הג"ר מנחם מנדל משקלוב.** (הובא בספר "מגנזי ירושלים" ח"ב לוגרת ל. – מילוס כח"י של המכתב תלוי בכניסה לביה"כ החורבה. וע"ע "מדברי רבותינו – הגרמ"מ משקלוב" גליון 38).

◈◈◈

רבי שמחה בונים מפשיסחה זצוק"ל ותלמידיו רבי מנחם מנדל מקוצק וה"חידושי הרי"ם" מגור

"זאת אוכל להגיד, זוכרני בימי ילדותי היו יושבים זקנים וישישים זי"ע, והיו מספרים בענין ארץ ישראל. אמר אחד מהם: האדמו"ר הקדוש הרבי **ר' בונם זצ"ל מפשיסחא**, בעת שהתחיל השר מונטיפיורי מלונדון להתגדל ולהתפרסם בעולם, שאל הרבי ז"ל לסובביו: 'מדוע לא יקנה השר הזה את ארצנו מיד התורכים'? ענה אחד המיוחדים שבחבורה, 'מה יעשה אם יקנה אותה, הרי לא נפקדנו מפי השי"ת לעלות ולשוב אליה ברחמים'?

ענה הרבי בפה קדוש ז"ל: 'אל נא תאמרו כן. אם תצא הארץ מידיהם של הגויים ותבוא ליד ישראל, קרובה קרובה לנו הישועה לבוא, ותקומה טובה תהיה לנו במהרה בימינו אמן. ("שלוס ירושלים" להאלמן"ל ר' ישראל מקוק–פילוד דף ל. – הובא ב"בית קוק" בהוספת מוסד הרי"ם לוין, ח"ז עמוד שכ"ח).

◈

"פעם באחת מנסיעותיו לפשיסחא, עקב אחר הרבי **[ר' מנחם מנדל] מקוצק, ור' אברהם משה** (בנו של רבי בונם מפשיסחא), ושמע אותם משוחחים על ארץ ישראל והגאולה, ושמע אותם מסכימים שאם יחליטו אומות העולם למסור את ארץ ישראל לידי עם ישראל - תהיה זאת אתחלתא דגאולה" (כך סיפר ר' בנציון מאוסטרובה, בשם חסיל ישיש. – 'היכל קוקל' עמוד שי"ח).

◈

סיפר: אשר פעם אחת בימי הגה"ק מרן **החידושי הרי"ם** זצוק"ל, סיפר לפני מרן זצ"ל אחד מידידיו הגביר רמ"ע ז"ל, אשר נדפס במערכת העיתון 'ידיעות', אשר בדעת מלכי אומות העולם ליתן את א"י לעם ישראל בחזרה, ואמר לו מרן בעל החידושי הרי"ם זצ"ל, כי אפשר להיות כן. כי בזמן שעם ישראל המה בבחינת לא זכו ח"ו, יהיה הענין עפ"י דרך הטבע ('ויילקט יוסף' להגר"י מנדלקרן לוח קעח).

◈◈◈

הגאון המלבי"ם זצוק"ל

מתוך מכתב תמיכה שכתב לפועלים למען ישוב א"י: ויש לי כמה ראיות מפשוטי הכתובים כפי פירושי, כי הגאולה תצמח לאט לאט כשחר נכון מוצאו הולך ואור עד נכון היום, **ושתחילה יתיישבו אנשים מבני ישראל בארץ ישראל ברשיון מלכי הארץ הישרים והחסידים, ויהיה ישוב ארץ ישראל קודם ביאת משיח.** (מכתב מאת הגאון מלבי"ם, הובא בספר 'בסופה ובסערה' על הגאון מלבי"ם, מאת ר' אהרן סורסקי הי"ו – עמוד קנג).

◈

'ואתה מגדל עדר עפל - בת ציון עדיך תאתה, ובאה הממשלה הראשנה, ממלכת לבת ירושלם' (מיכה ד, ח).

וכתב **המלבי"ם: ואתה מגדל עדר.** מסב פניו על הר ציון.. [שהוא מגדל של עדר ישראל]. ומפרש **שזה יהיה בשלש מדרגות:**

א]. תחלה 'בת ציון עדיך תאתה' - שהגליות יתחילו להתקבץ [לציון].. **ב]. ואח"כ 'ובאה הממשלה הראשנה' - תבוא ממשלה קטנה,** שיהיה להם קצת ממשלה והנהגה כמו שהיו לישראל בימים הראשונים לפני מלך מלך לבני ישראל, שהיה להם שופטים מנהיגים אותם. **ג]. ואח"כ תבא 'ממלכת לבת ירושלם'** - יהיה להם מלכות קבוע שהוא מלכות בית דוד (ולאה עוד 'מדברי רבותינו – המלבי"ם' גליון 13).

◈◈◈

הגאון הנצי"ב זצוק"ל

והנה בעת החיה [- בתקופה הנוכחית] קול דודנו הקב"ה עלינו, ע"י שאנו רואים כמה סיבות היוצאות מהמסבב יתברך **כי כך ברצונו יתברך שתתישב הארץ לאט לאט ע"י נדחי ישראל**, והטה לב מלך הקיר"ה ושריו להרשות לעשות ועד וחברה לאסוף כסף 'לתמוך את אחינו עובדי אדמה ובעלי מלאכה אשר בא"י וסוריא' והועד הזה מתנהג ע"פ חקים ישרים בדעת הממשלה, אות הוא **כי כך עלה ברצון ה' לעשות ישוב ע"י ישראל בארצינו הקדושה.**

ועלינו להעיר ולהפיח רוח אהבת הארץ ולמלא אחר רצון ה' בכל אופן שיזדמן לפנינו, **אם בפעולה חומרית**, בעבודת האדמה או בחרושת המעשה או במסחר, **אם בפעולה רוחנית** היינו הדפסת ספרים מועילים לענין הנשגב.

ואין לנו לחשוב מחשבות כי ראוי היה הדבר הגדול הזה באופנים אחרים כאשר מצויר בדעות בני האדם... **כי באמת אין לחוות דעה את ה'**, וכאשר אמר ע"י ישעיה הנביא 'כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי'. (ל.ה. וכ"כ בהעמק דבר שמות ד, ל).

וכן לעת כזאת אחרי אשר אנו רואים מתוך עלילותיו, שהעיר את לב הנדיב להפליא לעשות לטובת הישוב, והטה את לב השולטן ושריו להסכים לזה, **אותותיו אלה הן הן דבריו**, כמו שכתוב (תהלים קה, כז) שמו בם **דברי אותותיו**... (מתמר 'מחרית בבלאשית' הנדפס בראש הספר 'ילקוט מארץ ישראל').

◈

ראה ראינו כי היה ה' את רוח עמו ישראל בכל חלקי תבל ומלואה להושיב נחלות שוממות בארץ הקדושה ולכונן שם מושבות לנדחי ישראל וקול ה' דופק על פתחי לבבנו לאמור: פתחו לי פתח בפעולתכם כי הגיעה השעה אשר לא יאמר עוד על ארץ ישראל עזובה ואין דורש אותה, **ועתה סרה מעליה קללת ה' שתהיה הארץ שוממה, ובא דבר ה' בכריתת ברית לאמור 'והארץ אזכור'!.**

מעתה עלינו לדעת כי מצוה וחובה **על מי שהוא מאמין ביעודי הטובות והנחמות לתת יד למצוה הבאה לפנינו לעשות אגודה שתהא על אה"ק נוסדה.**

... **בביאה שאחר הגלות, עלינו להתהלך בארץ ולעסוק בישובה טרם נזכה בה ב"ב.** (ולאה עוד 'מדברי רבותינו – הגאון הגלי"כ' גליון 12).

◈◈◈

הגאון ר' ישראל יהושע מקוטנא זצוק"ל – בעל ה"ישועות מלכו"

ב"ה יום עש"ק מצורע תרנ"א לפ"ק פה קוטנא. **סמוך לגאולה יעלה מעלה מעלה,**

כבוד הרב הגדול בוצינא קדישא מגזע תרשישים כש"ת מו"ה ישראל נר"י בקאצק יצ"ו.

בעיקר המצוה אינו אלא הירושה והישיבה כאדם העושה בתוך שלו, לכבוש א"י שתהי' תחת ירושתינו... ומ"מ בודאי מצוה גדולה היא [גם ישיבה לבדה]... **ואין ספק שהיא מצוה גדולה כי הקיבוץ הוא אתחלתא דגאולה, ונאמר עוד אקבץ עליו לנקבציו** ועיין ביבמות דף ס"ד שאין השכינה שורה פחות משתי רבבות מישראל, **ובפרט עתה שראינו התשוקה הגדולה הן באנשים פחותי ערך הן בבינונים הן בישרים בלבותם קרוב לודאי שנתנוצץ רוח הגאולה** אשרי חלקו שהוא ממזכה רבים.

ידידו הדוש"ת ומברכו בברכת החג הבע"ל ישראל יהושע חופ"ק קוטנא. (שו"ת "ישועות מלכו", יו"ד, סימן סו).

---

[1] ליקוט מעט מזעיר מדברי רבותינו [חלק מהדברים הובאו בגליונות קודמים. וכפי ציון המראה מקום] - איך הם ראו ברוח קדשם את משמעות תקופתינו, ששבו בני ישראל לארץ הקודש, ובפרט שומרי התורה ובני התורה, שרובא דרובא מהם נמצאים בארץ הקודש. [ואע"פ שחלק מהדברים נעשו על ידי רשעים, נתבאר באריכות בדבר העורך שכך הוא מסתרי ההנהגה ובהדי כבשי דרחמנא למה לך, וראה שם עוד בהרחבה].

ואמנם אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד ובדיעה אחת, כל אחד וסגנונו, כל אחד והגדרתו על תקופתינו, אמנם הצד השוה שבכולם, שהם רואים את הישוב היהודי המתחדש בארה"ק בתקופתינו, כדבר סמוך ונראה ומקושר לביאת משיח צדקנו, וממילא הישוב ימשיך להתקיים ולהבנות ללא הפסק, ואז יבא משיח צדקנו – אל אלו שבתוך א"י וירושלים.

וכמש"כ (זכריה ט, ט) "גילי מאד **בת ציון** הריעי בת ירושלם הנה מלכך יבוא **לך** צדיק ונושע הוא עני ורכב על חמור ועל עיר בן אתנות", דהיינו **שמשיח יבא דווקא ל"בת ציון" – היושבת בציון, הדבקה בלבה ונפשה בציון,** ורק היא תזכה לקבל את פני המשיח שורוש נשמתו באהבת ציון, וכמו שאמרו ('ילקוט לשובני' פרשת בראשית – לוח תז. בשם מדרש טוגן): "הבית הה' [בגן עדן] בנוי מאבני שהם וישפה.. ובתוכו **משיח בן דוד שהוא אוהב את ירושלים" [ו'כל ארץ ישראל בכלל ירושלים**". זוהר וירא קיד]. וזהו שאמרו (זוהר חלק הוקת, דף פה, ב): 'והארץ אזכור - **ארעא קדישא - סוכת דוד [ומשיח בנו]**". וכ"כ רמ"ד וואלי (מלכים עמוד קכ): "**שירושלים הוא דוד, ודוד הוא ירושלים** וכלא רזא חדא, כי נקשרו זה בזה ובבחירה אחת נבחרו שניהם"ונזכה לביאתו בעגלא ובזמן קריב במהרה דידן. אמן. וכיון ש'דומה מתדבק בדומה', לכן בשביל להדבק עם משיח בן דוד - צריך ג"כ להיות 'אוהב את ירושלים'.